Sut gallwn ni gryfhau'r sylfaen dystiolaeth o weithredu ar les mewn cymunedau daearyddol?- Prosiect Ymchwil

Gyda'n Gilydd Dros Newid

Crynodeb

Pwrpas y prosiect ymchwil oedd ymchwilio i sut mae sefydliadau cymunedol yn pwyso a mesur eu cynnydd, a ydynt yn gwerthuso a sut, a beth yw eu hanghenion cymorth er mwyn arwain a chymryd rhan yn effeithiol mewn gwerthusiadau. Samplwyd tri deg o sefydliadau, wedi'u pwysoli i Sir Benfro. Cafodd tri deg dau o ymddiriedolwyr, gweithwyr a gwirfoddolwyr eu cyfweld. Siaradodd pawb yn frwd am eu cenhadaeth ynghyd â'r heriau a wynebwyd ganddynt. Mesurodd pawb eu llwyddiant gan ddefnyddio dulliau anffurfiol fel gofyniad sylfaenol. Cafodd cynlluniau gwerthuso eu pennu a'u cyfyngu gan ofynion cyllidwyr ac ychydig o dystiolaeth cyd-gynhyrchu a gafwyd. Er bod y rhan fwyaf yn cydnabod pwysigrwydd gwerthuso eu gweithgareddau a bod nifer yn hyderus gyda'r dulliau a gafodd eu defnyddio, roedd diffyg capasiti a gallu a llwythi gwaith yn aml yn atal neilltuo amser at werthuso gweithgareddau. Er bod pawb yn cydnabod pwysigrwydd gwerthuso eu gweithgareddau, roedd diffyg capasiti a gallu a llwythi gwaith yn atal neilltuo amser digonol at hyn. Er gwaethaf y rhwystrau sylweddol oedd yn eu hwynebu, roedd y rhan fwyaf o sefydliadau yn barod i wneud mwy gyda chymorth a chefnogaeth. Mynegwyd diddordeb mewn cyswllt â Sefydliadau Addysg Uwch (SAU), cyfleoedd hyfforddi, rhwydweithio a gwaith prosiect. Ar lefel strategol, mae'r canlyniadau'n dangos bod angen i gyllidwyr a Llywodraeth Cymru weithredu. Yn Sir Benfro, mae llawer yn digwydd eisoes er mwyn mynd i'r afael â bylchau a chefnogi meithrin gallu, ond byddai dull mwy strwythuredig yn hybu cynnydd. Mae adnoddau ar gyfer y dasg wedi'u gwasgaru'n anghyson ar draws sefydliadau'r sector cyhoeddus a'r trydydd sector ond bydd dull partneriaethol yn ei gwneud yn bosibl. Defnyddiwyd y grant a gafwyd o'r Gronfa Integreiddio Rhanbarthol a ddyrannwyd i Gyda'n Gilydd Dros Newid i lansio cylchlythyr sy'n gychwyn i'r broses honno.

1 Rhagymadrodd

1.1 Mae i'r gair 'tystiolaeth' ystyron lluosog ond yn yr adroddiad hwn fe'i defnyddir i olygu'r *wybodaeth* neu'r *wybodaeth orau i lywio penderfyniadau*. Mae gwerthusiadau'n darparu gwybodaeth am yr hyn sy'n gweithio a'r hyn nad yw'n gweithio, ac sydd ei angen i lywio camau gweithredu, polisïau a chyllid yn y dyfodol.

1.2 Mae 'llesiant', term a ddefnyddir fwyfwy mewn polisïau, yn ymwneud ag ansawdd bywyd cyffredinol pobl a pha mor dda maen nhw'n byw. Caiff ei bennu gan y cydadwaith cymhleth rhwng ffactorau cymdeithasol, diwylliannol, economaidd ac amgylcheddol a gellir ei gymhwyso i unigolion, grwpiau, teuluoedd a chymunedau yn gyffredinol. Mae'r

cymhlethdod hwn yn her sylweddol o ran gwerthuso ac mae diffyg consensws ynghylch yr hyn sy'n gyfystyr â thystiolaeth ar ymyriadau sy'n canolbwyntio ar gymunedau a datblygu cymunedol

1.3 Mae gwella a chynnal lles cymunedau yn bryder i bawb: llywodraethau lleol a chenedlaethol, y trydydd sector a'r sector preifat, a'r trigolion eu hunain. Mae polisïau yng Nghymru yn gyson yn amlygu rôl ganolog cymunedau o ran 'creu' iechyd a lles, rôl y cyfeirir ati'n aml yn ddryslyd fel 'atal'. Gall cymunedau gyflawni llawer trwy feithrin cysylltiadau lleol cryf, caffael asedau, a chymryd rhan yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt. Gellir eu helpu i adeiladu pŵer sy'n gallu arwain at fanteision enfawr o ran gwreiddio atal, meithrin cyfranogiad democrataidd a gwneud arbedion cost i wasanaethau *(Community Power: The Evidence; New Local, 2021).*

1.4 Mae'r pandemig wedi dangos gallu cymunedau i ymateb yn gyflym ac yn effeithiol er mwyn diogelu iechyd eu trigolion. Mae'r argyfwng economaidd a'r frwydr i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus wedi cryfhau ymhellach bwysigrwydd eu rôl fel partneriaid a chydweithredwyr mewn ataliaeth ac ymyrraeth gynnar. Ymchwil a gwerthuso yw'r conglfaen ar gyfer sicrhau y gwneir y mwyaf o'u cyfraniadau.

1.5 Yn Sir Benfro mae diddordeb mewn ymchwil a gwerthuso yn ogystal â galw amdanynt. Mae capasiti ymhlith sefydliadau sy'n aelodau o'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn amrywio'n fawr ond mae yna gydweithio a chydgysylltu drwy waith Grŵp Cryfhau Cymunedol Sir Benfro (CCRG gynt) er mwyn cefnogi'r gwaith o gyflawni Cynllun y Prosiect Cryfhau Cymunedau. Mae'r gwaith hwn wedi codi proffil y defnydd o'r dull Newid Mwyaf Arwyddocaol wrth wneud penderfyniadau, rhannu canfyddiadau astudiaethau, ac wedi arwain at brosiectau peilot sy'n ymgorffori ymchwil gweithredu mewn datblygu cymunedol. Mae Gyda'n Gilydd Dros Newid wedi cynnal cyrsiau hyfforddi ac wedi lansio cylchlythyr yn ddiweddar a fydd yn canolbwyntio ar ymchwil a gwerthuso. Felly, mae rhywfaint o gynnydd yn amlwg, ac mae ymwybyddiaeth yn uchel, ond mae angen gwneud mwy i ymgorffori gwerthuso mewn arferion cyffredin a'i gysylltu â pholisi ac arfer.

1.6 Mae nifer o fentrau wedi dechrau mewn rhannau eraill o Gymru i gefnogi'r maes gwaith hwn. Mae Prosiect Partneriaeth Ymchwil Trydydd Sector (TSRP) a arweinir gan SBARC Prifysgol Caerdydd yn cysylltu anghenion ymchwil cymunedau lleol ag arbenigedd academaidd. Mae Prifysgol Abertawe yn archwilio sut y gall y sefydliad gefnogi cymunedau'n well mewn ymchwil ac addysg. Byddai Prifysgol Aberystwyth yn lansio (os yw'n llwyddiannus), gyda phartneriaid, Bartneriaeth Polisi ac Arloesi Lleol Cymru Wledig (RWLPIP). Byddai RWLPIP (os yw'n llwyddiannus) yn gwella'r defnydd o ymchwil ac arloesi er mwyn cefnogi'r gwaith o lunio polisïau, datblygu rhanbarthol a chydnerthedd cymunedol yng nghefn gwlad Cymru.

1.7 Mae Datblygu Ymrfer a Gyfoethogir gan Dystiolaeth (DEEP), a gynhelir bellach gan Gofal Cymdeithasol Cymru, yn defnyddio dull cydgynhyrchiol o gasglu, archwilio a defnyddio tystiolaeth mewn polisi ac ymarfer gofal cymdeithasol. Mae Iechyd a Gofal Gwledig Cymru, sy'n rhan o Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, yn canolbwyntio ar ddatblygu a

lledaenu tystiolaeth mewn gwasanaethau iechyd a chymunedol. Mae'r Bartneriaeth Cymunedau Dyfeisgar, a weinyddir ar hyn o bryd gan Gofal Cymdeithasol Cymru, yn ceisio gwella lles mewn cymunedau lle ac yn cynnwys ymchwil a gwerthuso yn ei digwyddiadau dysgu.

1.8 Mae'r enghreifftiau uchod yn benodol i Gymru. Mae hefyd yn bwysig cydnabod sefydliadau ar draws y DU sydd â chylch gwaith yn y maes gwaith hwn h.y. Canolfan Datblygu Cymunedol yr Alban; Sefydliad Young; y Sefydliad Iechyd; New Local; a chydweithrediadau amrywiol gan Brifysgolion: Rhaglen N8, Productive Margins, a The Co(I)laboratory.

2 Cyllid ac amcanion y prosiect ymchwil

2.1 Ariannwyd y prosiect ymchwil gan ddyraniad Sir Benfro o'r Gronfa Integreiddio Rhanbarthol er mwyn llywio datblygu seilwaith cymorth ar gyfer cynhyrchu a rhannu gwybodaeth yn Sir Benfro am les mewn cymunedau lle.

2.2 Cyd-gynhyrchwyd y nodau gyda grŵp o weithwyr proffesiynol sydd â gwybodaeth fanwl am sefydliadau cymunedol. Y nodau oedd:

- Deall sut mae cymunedau'n myfyrio ar gyflawni eu nodau a'u hamcanion;
- Darparu gwybodaeth am y rhwystrau a'r galluogwyr i gynnal gwerthusiadau;
- Nodi mecanweithiau allai helpu i hybu ansawdd a maint y dystiolaeth; a
- Nodi unrhyw waith strategol sydd eisoes yn digwydd mewn perthynas â'r agenda hwn, yng Nghymru a'r DU.

3 Cyfarfodydd gyda Llunwyr Polisi, Ymchwilwyr ac Ymarferwyr (Mawrth 2023)

3.1 Cynhaliwyd tri chyfarfod oedd yn cynnwys gweithwyr proffesiynol sy'n gweithio ym maes lles a chymunedau, i drafod bylchau yn y dystiolaeth a sut y gallai sefydliadau allanol gydweithio i gefnogi sefydliadau cymunedol mewn ymchwil a gwerthuso. Bu 18 o bobl, sy'n gweithio ym maes ymchwil, polisi ac ymarfer, yn rhan o dri chyfarfod a gynhaliwyd ar-lein ym mis Mawrth 2023. Gweler diwedd yr adroddiad am restr o'r sefydliadau fu'n cymryd rhan.

3.2 Cafwyd consenswS eang ar y canlynol:

1. Mae tystiolaeth yn gyffredinol ddiffygiol yn enwedig mewn perthynas ag effaith.
2. Cynhelir gwerthusiad yn bennaf i gwrdd â gofynion y cyllidwyr. Cyllidwyr sy'n llywio cynllun gwerthusiadau yn bennaf a gall fod yn groes i ddiddordebau ac anghenion cymunedau.

3. Cynhelir gwerthusiadau yn bennaf i gyfiawnhau achos dros gyllid. Mae prinder gwybodaeth am yr hyn nad yw'n gweithio'n dda.

4. Mae angen cyllid ar gyfer ymchwil o ansawdd uchel ac nid yw cyllid ar gael bob amser, nac ar gael mewn symiau digonol.

5. Mae diffyg gallu a chapasiti i wneud gwaith ymchwil a gwerthuso oherwydd bod y pwyslais yn tueddu i fod ar gyflawni.

6. Nid oes digon o gyfleoedd i rannu gwybodaeth ac mae diffyg amser i wirfoddolwyr a gweithwyr prosiect fynychu digwyddiadau.

7. Nid oes unrhyw seilwaith cenedlaethol ar waith i ysgogi gwelliannau mewn ymchwil a datblygu yn y maes hwn, fel sydd mewn ymchwil feddygol, er bod rhai mentrau seilwaith dan arweiniad Sefydliadau Addysg Uwch yn dechrau dod i'r amlwg.

4 Ymchwil ar dystiolaeth a grwpiau a sefydliadau cymunedol (Mai – Medi 2023)

4.1 Dull

Cynhaliwyd cyfweliadau lled-strwythuredig gan ddau ymchwilydd. Cafodd 32 o unigolion oedd yn gysylltiedig â 30 o grwpiau a sefydliadau cymunedol yng Nghymru eu cyfweld. Cynhaliwyd 8 wyneb yn wyneb, 3 dros y ffôn a 21 ar-lein. Roedd y cyfweleion i gyd yn meddu ar drosolwg trylwyr o'u sefydliadau ac felly roeddent mewn sefyllfa dda i ateb cwestiynau'n fanwl. Dechreuodd y cyfweliad gyda chwestiwn ar rôl y cyfweleion yn eu sefydliad, a gwybodaeth am y sefydliad: *pwrpas, disgrifiad o gamau gweithredu*, *strwythur, a chyllid*. Dilynwyd hyn gan y cwestiynau isod:

1. Ydych chi'n meddwl bod eich prosiect (neu sefydliad) yn gwneud gwahaniaeth?

2. Os ydych, sut ydych chi'n gwybod ei fod wedi gwneud gwahaniaeth?

3. Yw eich sefydliad yn cynnal gwerthusiadau ac os felly sut?

4. Beth sy'n helpu neu'n rhwystro eich sefydliad wrth gynnal gwerthusiadau?

5. A fyddai unrhyw beth yn helpu eich sefydliad i werthuso ac os felly, beth allai helpu?

6. Sut ydych chi'n teimlo am ddyfodol eich sefydliad?

Roedd y grwpiau cymunedol a gyfwelwyd wedi'u lleoli yn Sir Benfro (n=19), Ceredigion (n=5), Sir Gaerfyrddin (n=5) a Chaerdydd (n=3).

Er mwyn bod yn gymwys i'w cynnwys yn y prosiect ymchwil roedd angen i'r sefydliadau fod yn bodoli ac yn weithgar am o leiaf ddwy flynedd; a rhaid oedd bod ganddyn nhw o leiaf ddau amcan yn eu strategaethau sy'n ymwneud â lles.

I ddechrau, samplwyd y sefydliadau cymunedol gan ddefnyddio infoengine. Estynnwyd hyn i samplu caseg eira er mwyn gallu cynnwys sefydliadau oedd wedi'u heithrio o'r gronfa ddata honno ac er mwyn cyrraedd y niferoedd recriwtio targed yn ystod cyfnod yr haf.

Cynigiwyd rhodd o £30 i sefydliad pob un o’r cyfweleion am eu hamser.

4.2 Y sefydliadau a'r cyfweleion

4.2.1 Roedd y cyfweleion yn gyd-sylfaenwyr, ymddiriedolwyr, gweithwyr cyflogedig a gwirfoddolwyr. Roedden nhw’n gyfrifol am amrywiaeth o dasgau: rheoli, cydlynu, gweinyddu, ariannu, marchnata a gweithrediadau dydd i ddydd. Roedden nhw’n amrywio yn eu cymhellion ac yn dod â phrofiad cyfoethog o sectorau eraill i'w gwaith presennol. Ffactor cyffredin oedd brwdfrydedd dros fod yn rhan o brosiectau newid fyddai'n gwneud gwahaniaeth i gymdeithas.

4.2.2 O ran y sefydliadau cymunedol, roedd gan rai nifer o weithwyr cyflogedig neu weithwyr llawrydd ar eu llyfrau, tra bod eraill yn dibynnu'n llwyr ar wirfoddolwyr. Y strwythurau cyfreithiol oedd Cwmnïau Buddiant Cymunedol; Cymdeithasau Budd Cymunedol; mentrau cymdeithasol ac elusennau cofrestredig. Yn ôl y disgwyl, o ystyried y meini prawf ar gyfer samplu, roedd llawer o'r sefydliadau wedi'u hen sefydlu ac wedi bod yn rhedeg ers sawl blwyddyn, gydag un yn bodoli ers dros 20 mlynedd. Mewn cyferbyniad, roedd rhai wedi'u sefydlu'n fwy diweddar, hynny yw, o fewn y pedair blynedd diwethaf, gyda phandemig Covid-19 yn gatalydd ar gyfer busnesau newydd.

4.2.3 Roedd y sefydliadau'n dibynnu'n bennaf ar arian grant. Fodd bynnag, nid oedd gan gyfran sylweddol unrhyw gyllid craidd neu roeddent yn annhebygol o beidio â chael cyllid parhad. Nododd rhai cyfweleion eu bod yn dibynnu'n fawr ar roddion (arian neu nwyddau) ac ar weithwyr gwirfoddol.

Yn seiliedig ar eu math o endid cyfreithiol a'u hamcanion, roedd gan rai sefydliadau'r rhyddid i fasnachu. Yn anaml, fodd bynnag, roedd masnachu yn cael ei ystyried yn ateb ymarferol yn ariannol ar gyfer cefnogi eu holl waith. Nododd y rhai nad oedd ganddynt unrhyw ffynhonnell allanol o gyllid megis grantiau, fod y cyd-sylfaenwyr eu hunain yn cyfrannu'n sylweddol at gostau cychwyn neu redeg y sefydliad.

Gweler y rhestr o sefydliadau a gymerodd ran ar ddiwedd yr adroddiad.

5 Canlyniadau

5.1 Gwneud gwahaniaeth

Siaradodd y cyfweleion yn frwd ac yn huawdl am eu rôl ac am genhadaeth eu sefydliadau. Teimlai pawb fod eu sefydliadau'n gwneud gwahaniaeth cadarnhaol, honiad oedd yn seiliedig ar ffynonellau megis data rheoli, arsylwi, ac adborth anffurfiol gan gyfranogwyr cymunedol neu sefydliadau partner.

> *'Mae pobl yn aml yn dweud wrth ( ) a'r Tîm faint maen nhw'n hoffi'r gofod a pha mor bwysig ydyw i'r gymuned, gan adeiladu ymdeimlad o gyswllt i lawer'*

Roedd llwyddiant yn ymwneud yn bennaf â phobl; eu gwerthoedd, eu gallu i addasu a pha mor ddibynadwy oedden nhw. Roedd arferion rheoli da a strwythurau cadarn yn cael eu hystyried yn ffactorau defnyddiol. Tynnwyd sylw penodol at yr Ymddiriedolwyr fel y grym y tu ôl i lwyddiant ac yn yr un modd ddiddordeb aelodau yn y cymunedau a'r sgiliau a'r profiad roedden nhw'n dod â nhw i'r sefydliadau.

> *'Staff anhygoel sy'n dod yn ôl bob blwyddyn. Strwythur elusen ardderchog sy'n hyrwyddo llawer o weithgareddau 'rhedeg ar y cledrau'*

Roedd unrhyw fygythiadau i lwyddiant yn gysylltiedig â diffyg cyllid a diffyg cyllid cynaliadwy, ac fe soniwyd am hyn gan dros draean o'r cyfweleion. Roedd natur gymhleth a chystadleuol caffael cyllid yn cael ei ystyried fel ffynonellau straen a rhwystrau i lwyddiant.

> *'Mae'r dyfodol yn beryglus o ran cynaliadwyedd. Mae'n anodd cael strategaeth hirdymor gyda rhaglenni ariannu tymor byr. Dydych chi ddim yn gwybod ble byddwch chi a pha adnoddau fydd gennych chi'*

Yr ail rwystr i lwyddiant a nodwyd amlaf oedd pandemig COVID. Roedd sefydliadau sy'n dibynnu ar gyswllt wyneb yn wyneb yn wynebu her sylweddol ac fe'u gorfodwyd i weithio'n wahanol.

Roedd rhai rhwystrau'n unigryw i sefydliadau unigol ond roedd cyflwr yr economi a'i effaith ar gynhyrchu incwm yn peri pryder i bawb. Roedd maint yr her sy'n wynebu sefydliadau hefyd yn amlwg. Fel y dywedodd un cyfwelai *'allwn ni ddim gwella tlodi.'* Yr hyn oedd yn amlwg yw bod pob sefydliad yn edrych yn ddygn ar oresgyn rhwystrau ac ar yr un pryd yn cydnabod anferthedd yr heriau roedden nhw'n eu hwynebu.

5.2 Gwerthusiad

Y ffynonellau data a grybwyllwyd amlaf oedd arolygon a gwybodaeth reoli, a gasglwyd er mwyn bodloni gofynion adrodd cyllidwyr. Roedd hyn yn galw am gyfrif, ac mewn rhai achosion mewn perthynas â thargedau. Ymhlith yr enghreifftiau roedd nifer y parseli bwyd a ddanfonwyd; buddsoddiadau a wnaed; cyllid grant a sicrhawyd; a busnesau lleol y buwyd yn gweithio gyda nhw. Roedd yr adroddiadau i gyllidwyr yn aml yn cael eu hystyried yn 'ddata rheoli trwm'. Ystyriwyd bod gofynion y Loteri Genedlaethol yn eithriad gan rai. Roedd yr holiaduron a ddefnyddiwyd naill ai'n cael eu cynhyrchu'n fewnol neu'n arolygon lles safonol.

Arolygon oedd yr ail ddull a grybwyllwyd amlaf. Roedd yr holiaduron a ddefnyddiwyd yn rhai a gynhyrchwyd yn fewnol neu'n rhai safonol.

Er y cydnabuwyd pwysigrwydd gwerthuso, nid oedd llawer o sefydliadau'n gallu neilltuo digon o amser i fesur effaith eu gwaith yn drylwyr. Ystyriwyd bod y wybodaeth, y profiad a'r sgiliau sydd gan dimau yn hanfodol, yn ogystal â'r hyfforddiant a'r cyngor a ddarperir gan asiantaethau allanol. Nid oedd y rhain bob amser yn bethau oedd ar gael. Teimlwyd hefyd bod fframweithiau a thempledi sefydledig a grëwyd yn fewnol gan sefydliadau yn hanfodol.

> *'Cynhaliodd Cymdeithas Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Benfro (PAVS) weithdy lle buon nhw'n egluro sut i wneud cais am gyllid, y fformiwla a sut i adrodd. Roedd hyn yn ddefnyddiol iawn.'*

Chwaraeodd disgwyliadau cyllidwyr ran fawr yn y modd y cynhaliwyd gwerthusiadau gyda sylw yn cael ei roi i'r Loteri Genedlaethol am fod yn realistig a deallgar a gadael lle i er mwyn i werthusiadau gael eu cynllunio'n lleol.

Roedd y rhwystrau i gynnal gwerthusiadau ffurfiol trylwyr yn ddifrifol gydag amrywiaeth sylweddol yn y cwmpas a'r raddfa a gyflawnwyd gan wahanol sefydliadau. Roedd diffyg gallu a chapasiti mewnol i gyd yn chwarae rhan, yn yr un modd â graddfeydd amser di-fudd cyllid tymor byr a llwythi gwaith.

> *'Mae angen cynnal gwerthusiad dros nifer o flynyddoedd ond nid yw graddfeydd amserau ariannu yn caniatáu hyn. Sut ydyn ni'n darparu adnoddau ar gyfer myfyrio dros raddfeydd amser hir?'*

5.3 Y Dyfodol – beth fyddai o help?

Nodwyd tair thema o'r ymatebion:

1. *Hyfforddiant ar ddulliau gwerthuso.* Roedd sgiliau gwerthuso yn aml yn cael eu dysgu 'yn y gwaith' gan unigolion â'r dasg o fod yn gyfrifol. Teimlwyd bod angen ymestyn yr hyfforddiant ar draws timau er mwyn meithrin gwybodaeth, dealltwriaeth a gallu.

2. *Cydweithio gyda grwpiau cymunedol eraill.* Nodwyd rhannu dysgu a rhwydweithio fel meysydd o ddiddordeb, er nad oedd pob un yn gweld cydweithio fel rhywbeth ymarferol o ystyried y llwyth gwaith presennol. Serch hynny, soniodd mwyafrif y sefydliadau am eu diddordeb mewn cymryd rhan mewn prosiectau sy'n cynnwys ymchwil ymarferol.

3. *Cysylltu â SAUau.* Teimlai rhai o'r sefydliadau oedd â phrofiad yn y maes hwn fod SAUau yn dod â syniadau a gwersi newydd y gallent elwa ohonynt. Roedd y dysgu yn eang a gallai gynnwys gwelliannau i strwythurau sefydliadol a chasglu data monitro.

Amlygodd myfyrdodau cyffredinol ar y dyfodol bryderon ynghylch cyllid, cynllunio olyniaeth a recriwtio, gyda phob un ohonynt yn debygol o effeithio ar gynaliadwyedd. Fodd bynnag, cafodd y pryderon hyn eu lleddfu gan ragolygon cadarnhaol cyffredinol ar y dyfodol.

6 Materion a godwyd

6.1 Nid diben y prosiect ymchwil hwn oedd barnu sefydliadau ynghylch a oeddent yn cynnal gwerthusiadau, ac nid oedd ychwaith yn rhoi sylwadau ar y dulliau a ddefnyddiwyd ganddynt. Fodd bynnag, dylid nodi bod y dulliau a ddefnyddiwyd i werthuso yn gul ac yn gyfyngedig yn bennaf i gasglu data rheoli ac arolygon, ac ni all y naill na’r llall roi trosolwg llawn ac ystyrlon o effaith sefydliad. Dylanwadwyd ar y cyfyngiadau hyn gan ofynion llawer o gyllidwyr, diffyg cyd-gynhyrchu, natur tymor byr y cyllid, a diffyg capasiti a gallu ynghyd â maint y llwythi gwaith. Roedd llawer o'r sefydliadau a gymerodd ran yn yr astudiaeth hon yn deall gwerth gwerthuso ond nid oeddent mewn sefyllfa i fod yn gyfrifol am y cynlluniau gwerthuso a fyddai'n diwallu eu hanghenion.

6.2 Roedd nifer y sefydliadau yr ymchwiliwyd iddynt yn fach. Fodd bynnag, o ystyried eu hamrywiaeth a’u hirhoedledd, a’r tebygrwydd cryf a ganfuwyd rhwng yr ymchwil a chanlyniadau’r grwpiau trafod, gallwn ddweud yn weddol hyderus bod y canfyddiadau o leiaf yn gyffredinol yn achos Sir Benfro a Gorllewin Cymru.

6.3 Byddai’r canlynol yn ddefnyddiol er mwyn gwella’r sefyllfa:

1. Dylai'r holl gyllidwyr gymryd camau i sicrhau eu bod yn cyd-gynhyrchu cynlluniau gwerthuso er mwyn diwallu anghenion sefydliadau cymunedol ac nid eu hanghenion eu hunain yn unig.

2. Dylai cytundebau ariannu gynnwys adnoddau digonol er mwyn cynnal gwerthusiadau.

3. Dylai Llywodraeth Cymru olrhain y seilwaith sy'n datblygu sy'n canolbwyntio ar SAUau yng Nghymru ac adolygu effeithiolrwydd y gwahanol fodelau cymorth sy'n dod i'r amlwg.

4. Dylai Llywodraeth Cymru ddarparu cymhellion ar gyfer cydweithredu rhwng SAU sy'n ymwneud â'r maes gwaith hwn.
5. Mae rhywfaint o waith i'w wneud ar ddod ag eglurder i'r maes cymhleth hwn o ran fframweithiau, data, dangosyddion a chynlluniau gwerthuso.
6. Dylid darparu cefnogaeth i sefydliadau cymunedol er mwyn meithrin gallu a gallu mewn ymchwil a gwerthuso. Mae rhywfaint o gynnydd wedi'i wneud mewn perthynas â hyn yn Sir Benfro.
7. Mae angen ymagwedd strwythuredig er mwyn adeiladu rhwydweithiau dysgu, ond mewn ffordd sy'n bodloni anghenion ymarferol sefydliadau cymunedol.

(1-4 adroddiad i'w rannu trwy gopïau electronig a chyflwyniadau; 5 LPIP i ddechrau arni; 6 a 7 TfC i'w symud ymlaen gyda phartneriaid yn y rhanbarth).

Gyda diolch i'r canlynol:

Y sefydliadau a gymerodd ran yn y cyfarfodydd: BCT, Comisiwn Bevan, Ymddiriedolaeth Adfywio'r Cymoedd Glo, Cwmpas, Nesta, Cyngor Sir Benfro, Iechyd Gwledig a Gofal Cymdeithasol Cymru, Gofal Cymdeithasol Cymru, SPARK Prifysgol Caerdydd, Prifysgol Abertawe, WCVA, Llywodraeth Cymru

Y sefydliadau a gymerodd ran yn y cam cyfweld*:* ACE, Borth, Canolfan Teulu Porth Tywyn, Caeriad, Gofal a Thrwsio, COCA, Cwm Arian, Dash Ceredigion, Neuadd Gymunedol Dwyrain, Lleoliad Gwener, Cyfeillion y Mynydd, Radical Garedig, Grange, Haverhub, Cymuned Gysylltiedig Llanrhian, Gwybodaeth Wyse Ceredigion, Sefydliad y Felin Hen, Patch, Plant Dewi Sir Benfro, Coed Bach, Theatr Byd Bychan, Gofal Solfach, CLT Solfach, SPAN Celfyddydau, Tir Coed, Coedwigoedd Gorllewin Cymru

Y Cynghorau Gwirfoddol Sirol yn: Sir Benfro, Sir Gaerfyrddin a Cheredigion

Y Cydymaith Dave Horton a helpodd gyda chasglu data a drafftio'r adroddiad